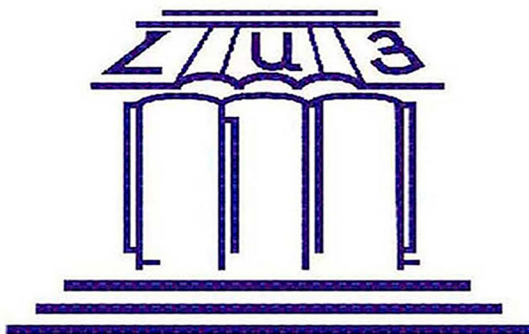




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4726

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
Բ Ա Յ Լ Շ Ե Վ Ի Կ Յ Ա Ն
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

3 KΠ1
4-12

15 JUL 2005

174 NOV 2009

3KPI
4-12

uy

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ
Բ Ա Յ Լ Շ Ե Վ Ի Կ Յ Ա Ն
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

(ԸՆԿ. Լ. Մ. ԿԱԴՈՆՈՎԻՉԻ ՃԱՌԸ ԿԱՐՄԻՐ ՊՐԱՑԵ
ՍՈՒՐԱՅԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՏԱՄՆԱՄՅԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ԺՈՂՈՎՈՒՄ)

13890-57

649

110411



931

ՅԵՐԵՎԱՆ

1 MAR 2014

4726

ՊԵՏՐՈՍԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՀՐԱՅԱՐԱԿ Ձ 1967
ՓԼԱՎԼԻՏ Ձ 7015(բ)
ՊԱՏՎԵՐ Ձ 6528
ՏԻՐԱԺ 3000



4243-91

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԲԱՅԼՇԵ- ՎԻԿՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

(ԸՆԿ. Մ. ԿԱԳԱՆՈՎԻԶԻ ՃԱՌԸ ԿԱՐՄԻՐ ՊՐՈՓԵՍՈՒՐԱՑԻ
ԻՆՏԵՏՈՒՏԻ ՏԱՆԱԽԹԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԺՈՂՈՎՈՒՄ)

1. ՄԵՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ՄԱՐԲՍԻՍՏԱԿԱՆ ԿԱԴՐԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկերներ, այսօր, Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինս-
տիտուտի տասնամյա հոբելանի ուր, դուք, իբրև կու-
սակցության ղեկավոր գծի համար պայքարող կայուն
մարտիկներ, արժանի յեք կուսակցության, նրա կենտ-
րոնական կոմիտեյի ջերմ վողջույնին: (Բուռն ծափա-
հարություններ):

Կարմիր պրոֆեսուրայի ինստիտուտները դառնում
են կուսակցության նոր թերթերի կադրերի առաջա-
վոր ջոկատը: Կադրերի, այդ թվում նաև թերթերի
կադրերի պրոբլեմը միշտ կարևորագույն տեղ է գրա-
վել մեր կուսակցության աշխատանքում: Հեղափոխու-
թյան տարբեր շրջաններում այդ պրոբլեմը դրվում էր
տարբեր ձևով, բայց դրվում էր շարունակ վորպես կա-
րևորագույն պրոբլեմներից մեկը այն պայքարում, վոր
մղում է կուսակցությունը դասակարգերի վոչնչացման
համար, կոմունիզմի համար:

Այդ բացատրվում է այն բանով, վոր մեր կուսակ-
ցությունը միշտ թշնամի յե յեղել ինքնահոսի թերթիա-
յին, բանվորական շարժման տարերայնություն թեո-
րիային, նա շարունակ պայքարել է ավանդադի դերը
հեղափոխական շարժման մեջ ուժեղացնելու համար,

այդ ալմանդարդի կադրերի սխառեմատիկ մարքոս-լենինյան պատրաստութեան համար: Սկսած Լենինի «Ի՞նչ անել» գրքից մինչև ամենավերջին շրջանը, յերբ մեր կուսակցութիւնը—միակը ամբողջ աշխարհում—կանգնած է մեծագուշտ պրոլետարական, սոցիալիստական պետութեան գլուխը, նա շարունակ կազմակերպել է առաջավոր բանվորական կադրեր, շարունակ նորանոր հարյուրավոր ու հազարավոր ղեկավարների թարմ շերտեր ե բարձրացրել բանվոր դասակարգի շարքերից:

Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտի զարգացման պատմութիւնից վերցրած յերկու թիւ ցայտուն լուսաբանութիւն են հանդիսանում այդ գրութեան համար: Վեց բանվոր կար Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտում նրա կազմակերպման սկզբնական շրջանում, 1921 թ.—ընդամենը վեց բանվոր, վոր կազմում եր ունեւորներին 6 տոկոսը:

Իսկ հիմա՞: Հիմա Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտում մենք ունենք 1022 բանվոր— 60 տոկոս: (Յերկարատե ծախահարութիւններ):

Մեր կուսակցութիւնը, ինչպես վոչ մի ուրիշ կուսակցութիւն, իր ամբողջ պատմութեան ընթացքում հետեւելով Մարքս-Էնգելս-Լենինի թեորիային, կարողացել է ղեկակալել իրեն զուգորդել, կոնկրետ կերպով ի մի շաղկապել հեղափոխական շարժման թեորիան ու պրակտիկան: Ընկ. Ստալինն իր «Լենինի գծի հիմունքները» մասին գրած գրքում ցայտուն կերպով է բնութագրում մարքս-լենինյան թեորիան:

«Թեորիան,—ասում է ընկ. Ստալինը,—բոլոր յերկրների շարժման փորձն է՝ իր ընդհանուր տեսով վերցրած: Իհարկե, քեորիան դառնում է անառարկայական, յեթե նա չի կապւում հեղափոխական պրակտիկայի հետ, միշտ այնպես, ինչպես պրակտիկան դառնում է կույր, յեթե նա իր մանապարհը չի լուսավորում հեղափոխական քեորիայով: Բայց քեորիան կարող է բանվորական շարժման մեծագուշտ ուժը դառ-

նալ, յեթե նա անխզելի կապով շաղկապւում է հեղափոխական պրակտիկայի հետ, վերսկսելով նա, և միայն նա յե, վոր շարժմանը կարող է տալ վստահութիւն, կողմնորոշման ուժ և շրջապատի իրադարձութիւնների ներքին կապի ըմբռնողութիւն, վերսկսելով նա, և միայն նա յե, վոր կարող է պրակտիկային ազդել ըմբռնելու վոչ միայն այն, քե ի՞նչպես և ո՞ւր եմ շարժւում դասակարգերը ներկայումս, այլև այն, քե ի՞նչպես և ո՞ւր պետք է շարժվեն նրանք մոտիկ ապագայում» (Տալին—«Вопросы Ленинизма», 1921):

Մեր կադրերի թեորետիկ պատրաստութիւնը շարունակ հազեցւած է յեղել աւտուալ քաղաքական բովանդակութեամբ: Վերջինք Լոնտիւմայում Լենինի կազմակերպւած հին բայլչեիկյան դպրոցի որինակը և այդ դպրոցի փորձը համեմատենք մի այլ դպրոցի հետ, վոր կազմակերպել եր ոտղովիստ Բոգդանովը Կապրի կղզում: Յերկու դպրոց—յերկու ծրագիր, յերկու տարբեր մոտեցում կադրերի պատրաստութեան խնդրին: Յեթե Կապրի կղզու դպրոցում Բոգդանովի մոտ ստանձնապես աչքի դարկող տեղ եյին գրաւում՝ հասարակական աշխարհայեցողութիւնների պատմութիւնը, արվեստների պատմութիւնը, ուսական գրականութեան պատմութիւնը, յեկեղեցին և պետութիւնը Ռուսաստանում, ապա Լենինի դպրոցի ծրագրում կային ագրարային հարցը, սոցիալիզմի թեորիան և պրակտիկան, բանվորական որենսդրութիւնը: Յեթե այնտեղ՝ արվեստների պատմութիւն, ապա այստեղ՝ սոցիալիզմի թեորիա ու պրակտիկա, յեթե այնտեղ՝ ուսական գրականութեան պատմութիւն, ապա այստեղ՝ ՌՄԻԿ-ի պատմութիւն, յեթե այնտեղ՝ յեկեղեցին ու պետութիւնը Ռուսաստանում, ապա այստեղ՝ բանվորական որենսդրութիւն:

Այս ծրագրերը համեմատելիս մենք պարզ տեսնում ենք, վոր բայլչեիկները, Լենինը, հեղափոխութեան հիմնական հարցերը կարող եյին ղեկ և ղնում եյին՝ անխզելի կապերով շաղկապելով թեորիան ու պրակտի-

կան: Ուստի պատահական չէ, վոր Լենինի դպրոցից դուրս յեկան ԿԿ-ի և ԿՎՀ-ի միջանի անդամ:

Կարմիր Պրոֆեսուրայի Խնամարարը հանդիսանում է և պետք է հանդիսանա շարունակութունն ու հետագա զարգացումը այն աշխատանքի, վոր կատարել է մեր կուսակցութունը մարքս-լենինյան, բայլ-լենինյան թեորիայի համար պայքարող մարտիկներ պատրաստելու ուղղությամբ: Այդ, իհարկե, չի նշանակում, վոր կարելի չե յերաշխայորել, թե բոլոր Կարմիր Պրոֆեսուրայի Խնամարարն ավարտածները ԿԿ-ի և ԿՎՀ-ի անդամներ կդառնան (ծիծաղ):

Կարմիր Պրոֆեսուրայի Խնամարարն սկզբում ձեվավորվեց իբրև դասատուներ պատրաստող դպրոց: Մեր կուսակցության խնդիրների և սոցիալիստական շինարարության առման համեմատ փոխվեց նաև կադրերի պատրաստության բնույթը: Հիշեցեք 1921 թ. չրջանը: Դա նախի անցկացման չրջանն էր, դա մեր համալսարաններում հին, բուրժուական պրոֆեսուրայի աշխուժացման չրջանն էր: Մեր համալսարանների այդ բուրժուական պրոֆեսուրայի զգալի մասն այն ժամանակ լայական չարամասրար էր տրամադրված և—թե՛ տեսականորեն ու թե՛ դործնականորեն—մեր դեմ էր դործում: Նրա քաղաքականապես ամենից՝ ակտիվ մասը ամենովնեղական թեորիաներ էր քարոզում և վնասարարության իդեոլոգիան ու պրակտիկան էր նախապատրաստում:

Ուսուցումն ընդարձակվում էր, կուլտուրայի ընդհանուր չրջադարձը պահանջում էր ամենից առաջ պատրաստել դասատուների սեփական, բայլ-լենինյան կադրեր, վորովհետև 10—20 հոգուց բաղկացած բայլ-լենինյան դասատուների կադրը արդեն մեր կուսակցությանը չեր բավարարում—կուսակցությունն իշխանության գլուխն էր կանգնած և վիթխարի պրոլետարական պետություն էր կառավարում:

Հետագայում, սոցիալիստական շինարարության թափի ու տեմպերի ծավալմամբ, սոցիալիստական շինարարության

նարարության բոլոր Փրոնաների խնդիրների բարդացման համեմատ Կարմիր Պրոֆեսուրայի Խնամարարն արդեն սկսեց կադրեր պատրաստել նաև սոցիալիստական տնտեսության համար, պետական ապարատի համար: Այդ կադրերի անհրաժեշտությունն առանձին սրությամբ արտահայտվեց վնասարարության չրջանում, դասակարգային պայքարի սրման չրջանում, յերբ պետապարատում վնասարարներ ելին նստած, իսկ ալ գործուղանները չեյին կամենում—և չորհիվ իրենց դիրքավորումների ելության՝ չեյին ել կարող պայքարել նրանց դեմ: Դեռևս Շախտիի դործի չրջանում ընկ. Ստալինն ամբողջ սրությամբ դրեց նոր կադրերի պատրաստման հարցը:

Այսօր մենք այդ ապարիզում անպայման նվաճումներ ունենք: Մենք կադրերի պատրաստման պրոբլեմի լուծումը կազմակերպեցինք ըստ ելության, պետականորեն, լայն մասշտաբով: Մեզ մոտ հարյուր հազարավոր ու միլիոնավոր մարդիկ են պատրաստվում տեխնիկական ԲՈՒՀ-երում, ԲՈՒՀ-երում ու տեխնիկումներում: Մենք ներկայումս ունենք արդեն միլիոնի հիմնարկություններ, վորտեղ մասնագետների մեծ մասը կոմունիստներ են: Վերջրեք, որինսկ, Հոգ-ժողիմաստը, այնտեղ մասնագետների գրեթե կես մասը կոմունիստներ են: 260 մասնագետներից 126-ը կոմունիստներ են: Սակայն մենք չպետք է նվաճումներով տարվենք: Մենք պետք է համատրեն ու հետևիտականորեն իրադործենք այն խնդիրը, վոր դրված է ընկ. Ստալինի վեց ցուցումներում: Հին լայագույն մասնագետների հմուտ ոգտադործման հետ միասին մենք պետք է սխտեմատիկ կերպով որ առ որ աշխատենք հին կադրերը լրացնել նոր կադրերով, հին սեբունդը՝ մեր պրոլետարական մասնագետների նոր սերնդով:

Կարմիր պրոֆեսուրայի դժով, դաստիարակ-դասատուների պատրաստման հետ միասին, հարկավոր է պատրաստել նաև պրոլետարական պետության աշխատողներ ու շինարարներ:

Դասատու-դաստիարակի դերը շատ խոշոր է: Մենք պետք է բայլչեիկորեն պայքարենք մեր ուսուցման վորակը բարձրացնելու համար: Այստեղ ևս դասատուի դերն առանձնապես մեծ է: Լենինը Կապրի կղզու դպրոցի ունկնդիրներին գրած նամակում առանձին չեշտակիությամբ եր ընդգծում դասատուների դերի նշանակությունը:

Նա գրում էր—«Ամեն մի դպրոցում ամենակարևորը դասախոսությունների իդեական-ֆազական ուղղությունն է: Ինչո՞ւ է վարչվում այդ ուղղությունը: Ամբողջապես և բացառապես դասախոսական կազմով: Դուք շատ լավ եք հասկանում, ընկերներ, վարմեն մի «կոնտրոլ», ամեն մի «դեկլարություն», ամեն մի «ծրագիր», «կանոնադրություններ» և այլն,—այս ամենը դասարկ ենլյում է դասախոսական կազմի նկատմամբ: Վոչ մի ստուգում: Վոչ մի ծրագիր ի վիճակի չեն փոխել սյարապմունքների այն ուղղությունը, վարվորոշվում է դասախոսական կազմով: Յե՞վ յեղոբ ու վոչ մի տեղ աշխարհում, վոչ մի հատիկ իրեն հաբգող կազմակերպություն, ֆրակցիա կամ խումբ չի ձեռնարկի բաժանելու դպրոցի համար ունեցած պատասխանատվությունը, վարի ուղղությունն արդեն կանխորոշված է դասախոսական կազմով, յեթե այդ ուղղությունը քննամական է» (XIV հատոր, էջ 118—119): Լենինն այս գրում էր այն դասախոսական կազմի դեմ, վոր կար աշխտել, Կապրի կղզում, բայց այդ չի թուլացնում, այլ ուժեղացնում է այդ նամակի նշանակությունն այսօրվա համար:

Վո՞մանք կարծում են, թե բավական է մի գիրք գրել—խիկ մեզ մոտ գրքերը հաճախ են սխալ գրվում—բավական է ծրագիր, կամ, ինչպես այժմ առանձնապես մոգա յե դարձել արտահայտվել՝ «մեթոդական մշակում» գրել դասավանդման ուղղությունն ապահովելու համար: Մա խորապես սխալ է: Ահա թե ինչո՞ւ, ընկերներ, մենք պետք է ամբողջ խորությամբ ընդ-

գծենք դասատուների մարքսիստական պատրաստությունն աշխատանքի հետադա ընդլայնման, դասավանդման վորակի համար մղվող պայքարի հետադա ծավալման անհրաժեշտությունը:

II. Թեոդոր Յե՞վ Պրակտիկալ Կուրսերի Պատկերասրահի Գործող: ՊԱՅԿԱՐ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Անհրաժեշտ է ուսուցումը չաղկապել դործնական աշխատանքի հետ: Մենք պետք է ամեն կերպ ընդլայնենք ու բարելավենք արտադրական պրակտիկան. կադրերի պատրաստությունը, հատկապես Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտում, մենք պետք է չաղկապենք պետական, խորհրդային և կուսակցական ապարատի աշխատանքի հետ, սեռականական մարմինների հետ, ժողովրդատների դործնական աշխատանքի հետ:

Յե՞վ այդ պետք է անել Կարմիր պրոֆեսուրայի բոլոր ինստիտուտների դեմո, բոլոր լուսանկարների դեմո (տրանսպորտային, պլանային, աղբարային և այլն): Ձի կարելի կարծել, թե Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտում կարելի յե մասնագետին լավ սովորեցնել աղբարային հարցը, յեթե այդ մասնագետն ամենասերտ կերպով չի կանխած խորհանտեսությունների ու կուսակցականությունների շինարարության պրակտիկայի հետ, յեթե նա չի կարող իր դիտելքներն ու իր հմտությունը դործադրել ընդհանրացնելու պրակտիկայի ամենահարուստ փորձը, փերլուծելու և ընդհանրալնելու այդ փորձը, խորապես ու լենինիստորեն ըմբռնելու իրականությունից դիտելական:

Վոչ մի տեղ ամբողջ աշխարհում չկա այնպիսի փորձագետ, չկա այնպիսի լաբորատորիա, վորտեղ ուսանողը կարողանա պրակտիկայում ստուգել իր դիտելքները, ինչպես մեր յերկրումն է:

Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտի յուրաքանչյուր ունկնդիր, յուրաքանչյուր սովորող պետք է կարողանա ընդհանրացնել պրակտիկան, այդ պրակտիկան

բարձրացնել թեորիայի մակարդակին, իսկ թեորիան ամրացնել, հարստացնել կյանքի պրակտիկայով: Ահա մի որինակ: Տրանսպորտի դժվարությունների հարցերը քննարկելիս մենք անցյալ տարի յերևան հանեցինք Ղիմադրկությունը. մենք հաստատեցինք, վոր գլխավոր չարիքը յոգեչարժի Ղիմադրկության մեջ է: Միջոցներ ձեռք առնվեցին, պայքար սկսվեց զուգերթի համար, և դործը բարելավվեց:

Թվում եր, վոր յեթե կուսակցությունը պայքարում է տրանսպորտի պրոբլեմը լուծելու համար, ապա մեր գիտական կադրերը, կոմակադեմիան և Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտը պետք է անցնեյին հարթված արահետներով և մտածեյին, թե ինչ կերպ կարելի յե ողնել կուսակցությանը տրանսպորտի վերականգնման հետագա աշխատանքում: Կես տարի անց կուսակցությունը, նրա գեկավար մարմինները յերևան հանեցին յեռկորող չարիքը—վազոնների Ղիմադրկությունը: Իսկ չե՞ր վոր յեթե գիտական աշխատողները, գիտական կադրերը և մասնավորապես Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտի տրանսպորտային սեկցիան սկսեցին ուսումնասիրել չոգեչարժի առողջացման համար մղվող պայքարի փորձը, վորոնումներ կատարեյին, ընդհանրացնեյին տրանսպորտի պրակտիկան, նրանք, ազատ լինելով այլ ընթացիկ գործերից, հավանաբար կկարողանային ժամանակին յերևան հանել վազոնների այդ Ղիմադրկությունը:

Սա ուսուցման ամենից ավելի կարևոր ձևերից մեկն է: Միայն այդպիսով կարելի յե իսկական ուսուցում կազմակերպել:

Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտի ունկնդիրը պետք է մասնադիտանա իր բնագավառում, բայց Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտի յուրաքանչյուր ունկնդիրը կուսակցական է, բայլչեիկ է, մարքսիստ լեւինիստ է, և մենք չենք կարող ընդունել, վոր, յեթե եկոնոմիստ է պատրաստվում, նա պետք է բացառապես եկոնոմիկայով զբաղվի, փրիխտովա յե պատրաստվում, նրան վիճակվելու յե լուի փրիխտովայությամբ զբաղվել:

և այլն: Մենք պայքարում ենք այդպիսի «մասնադիտացման» դեմ:

Գործնականում գոյություն ունեն մարքս-լենինյան միասնական ուսուցման անխզելի բաղկացուցիչ մասեր: Ա. չուշտ, մասնադիտացում կա և հարկավոր է: Յուրաքանչյուր ինստիտուտում հարկավոր է սահմանել այն հիմնականը, վորից պետք է յեղնել, գլխավորը, վորով զերազանցապես պետք է զբաղվել: Սակայն չի կարելի մասնադիտացումն անհեթեթության աստիճանի հասցնել: Չի կարելի մոռանալ, վոր այդ բոլոր մասնադիտությունները կյանքում փոխադրեցության մեջ են դառնում, նրանք բոլորն անխզելիորեն կապված են իրար:

Կուսակցությունը կոնկրետ մոտեցում, հստակ նպատակամղում է պահանջում թեորետիկ աշխատանքում: Պայքարելով պրակտիկայի և թեորիայի անջատման դեմ, պայքարելով յերկու Փրոնտի վրա—մեկ կողմից՝ գործամոլության, իսկ մյուս կողմից՝ սխալաստիկայի, Փորմալիզմի դեմ, կուսակցությունը պահանջում է, վոր Խորհրդային կադրերը խորապես մարքս-լենինյան թեորիայի ու տակտիկայի ուսումնասիրությունը և պրակտիկան ամենատեքտ կապերով շաղկապեն թեորիայի հետ, թեորետիկ ուսուցումը շաղկապեն սոցիալիստական շինարարության վողջ փորձի ու խնդիրների հետ:

Պատրաստվելով ղեկավար-դաստիարակների դերի համար, Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտի ունկնդիրները պետք է ինքնեն իրենց դաստիարակեն: Ուրիշի ղեկավարը, ուրիշի դաստիարակը լինելով, դու յերաշխավորված չես, վոր ինքը չես կարող սխալներ թույլ տալ: Հետևաբար, Կարմիր Պրոֆեսուրայի ինստիտուտի ունկնդիրները պետք է սխտեմատիկ կերպով ինքնաքննադատությամբ զբաղվեն: Պետք է ասել, վոր վերջին տարիները մեր կոմունիստական դրական Փրոնտում հանդիսանում են մեր շարքերի ներսում ծավալված խոր ինքնաքննադատության տարիներ:

Ֆիտակաւն Փրոնտում բաց արվեցին մի շարք վնասակար «սիստեմներ» ու «սիստեմիկներ», մի շարք քաղաքական և կուլիտ սկզբունքային սխալներ: Ռուբին-չինան քաղաքական եկոնոմիկայում, մենչեիկոզ իդեալիզմն ու մեխանիզմը փիլիսոփայութեան մէջ— մի շարք սխալներ իրավունքի ու պետութեան բնագիտութեան և, վերջապէս, գիտական վնասակար «թեորիաներ» գրականութեան բնագիտութեան (պերեպերդեվականութեան): Ամենուրեք բացահայտվեց բուրժուական և մանր-բուրժուական ազդեցութեանն այս թեորետիկական Փրոնտներում:

Կարելի չէ ուղղակի ասել, վոր դրոմանականութեանը Պետպլանում և ուրբինականութեանը տնտեսագիտութեան մեջ կապված են իրար հետ: Մեկը փորձում էր քարտերը խառնել պլանների կազմութեանը դրոմ, իսկ մյուսը ձգտում էր մեր կոմունիստ տնտեսագիտների ուշադրութեանը հեռանցնել սոցիալիստական շինարարութեան պրակտիկայից, նրանց կտրելով վերացական վիճարանութեաններով այնպիսի Փորմուշաների մասին, վորոնք արտաքուստ իբրեւ թե մարքսիստական բնույթ ունեյին, բայց դործնականում հակամարքսիստական, հակալենինյան էին:

Եկոնոմիկան քաղաքականութեանից կտրելը բուրժուական տեսարանների և նրանց սոցիալ-ֆաշիստական լակեյների ամենաբնորոշ դիմն է:

Որինակ, Կաուցկին, վորը վաղուց մերկացված է իբրեւ մարքսիզմի թշնամի, իր վերջին աշխատութեան մեջ, վորը կոչվում է «Պատմութեան մատերիալիստական ըմբռնողութեանը» (2-րդ հատոր, էջ 578)— (ի դեպ ասած, մեր հրատարակչութեանն այդ գիրքը լույս է ընծայել խայտառակ կերպով, առանց առաջաբանի, առանց ըննադատութեան)— գրում է. «Ի՞նչպէս հնարավոր է այնպիսի մի դրութեան, վոր յերկու փոխադարձաբար հակադիր դասակարգեր միաժամանակ ուժեղանան վոչ միայն բացարձակորեն, այլև հարաբերականորեն: Այս թվացող հակասութեանը լուծվում է այն բանով, վոր այս յերկու դասակարգերը շարունակ

ուժեղանում են յերկու միանգամայն տարբեր բնագիտականներում: Կապիտալիստների ուժերն անընդհատ աճում են եկոնոմիկայի բնագիտութեան, իսկ պրոլետարիատի ուժերը՝ քաղաքականութեան բնագիտութեան» (Ծիծաղ):

Տրոցկին այս բուրժուական թեորիայի քարոզման խնդրում Կաուցկուց լիտ չի մնում: Իր մի գրքուկում («Պերմանենտ հեղափոխութեանը», էջ 141) նա գրում է, վոր «յերկիրը կարող է հաստենանալ» պրոլետարիատի դիկտատուրայի համար, ամենին հասուն անալով վոչ միայն սոցիալիզմի ինքնուրույն կառուցման, այլև սոցիալիզացիայի յայն միջոցառումների համար»: Այլ խոսքով՝ քաղաքականութեան մեջ՝ պրոլետարիատը, իսկ եկոնոմիկայում՝ բուրժուազիան:

Ահա թե ինչպէս եկոնոմիկայի ու քաղաքականութեան մարքս-լենինյան միասնութեան դեմ պայքարելու հոդի վրա ստացվեց... Կաուցկու և Տրոցկու հայացքների լիակատար միասնութեան:

Չանադան խեղաթուրումների և թեքումների դեմ մեր կուսակցութեան մղած պայքարի պատմութեան մեջ մենք հանդիպում ենք եկոնոմիկան քաղաքականութեանից կտրելու նմանորինակ փորձերի:

Վերջիններե եկոնոմիզմը: Ինչո՞ւմն է նրա սխալների ելութեանը: Ծնրադրել տարբերայնութեան առաջ, ծրնրադրել տնտեսական զարգացման ինքնահոսի առաջ, անտեսել քաղաքական վերնաշէնքը, նրա հակադարձ ազդեցութեանն եկոնոմիկայի վրա: Այդ վաղուց էր: Բայց վերջիններե ալ թեքումը: Նրա սխալների ելութեանը՝ պրոլետարիական դիկտատուրայի հեղափոխական, կերպարանափոխող դերի բացասումն է, ինքնահոսի ապավինելն է: Այսպէս—եկոնոմիստների մոտ, իսկ այստեղ՝ աջերի մոտ հիմք է կազմում քաղաքականութեան և եկոնոմիկայի խզումը, նրանց հակադրումը:

Վերջերք այնուհետե դիկտատուրան պրոֆիտութեաններ մասին և դուք կտեսնեք, վոր Լենինի հակադարձողների սխալների ելութեանը կայանում էր այն բանում, վոր նրանք չէին հասկանում եկոնոմիկայի և

քաղաքականութեան դիալեկտիկական միասնութիւնը, կամ, ինչպէս Լենինն եր ասում, «մոտացութեան ելին տալիս մարքսիզմը, վոր արտահայտում եր այն բանում, վոր տեսականորեն անճիշտ, եկեղեկականութեան կողմ ելին բնորոշում քաղաքականութեան հարաբերութիւնն եկեղեկականի նկատմամբ» (XXVI, էջ 127) :

Ահա թե ինչո՞ւ կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտում եւ բոլոր դիալեկտիկական Փրոնտներում դուք պետք ե ուսուցումն ավելի մեծ չափով տողորեք կուսակցականութեամբ, կարողանաք յուրաքանչյուր տեսական թեզիսի մեջ դնել նրա գործադրումը այսօրվա սուր, այրող հարցերի նկատմամբ, ըմբռնեք հակադրութիւնների միասնութիւնն իրականութեան մեջ :

Իսկ ի՞նչ ե նշանակում հակադրութիւնների միասնութիւնը մեր սոփորական քաղաքական, կուսակցական լեզուով : Ըմբռնել հակադրութիւնն երի միասնութիւնն իրականութեան մեջ—այդ նշանակում ե չվախենալ դժգոհութիւններից : Այդ նշանակում ե չվախենալ կյանքի այն հակասութիւններից, վոր ծագում են մեր ծաւալարհին, այլ բայլչեկիյան յեռանդով ու հաստատականութեամբ հաղթահարել նրանց : Այդ նշանակում ե նաեւ, «վոր մեր դժգոհութիւններն այնպիսի դժգոհութիւններ են, վորոնք իրենց մեջ պարունակում են նրանց հաղթահարման հնարավորութիւնը : Այդ նշանակում ե, վոր մեր դժգոհութիւնների տարբերիչ գիծը նրանումն ե կայանում, վոր նրանք իրենք են մեզ հիմք տալիս նրանց հաղթահարման համար» (Ստալին, ԿԿ-ի հաշվետվութիւնը ՀամԿ(բ)Կ 16-րդ համագումարում) :

Հարկավոր ե այս հնարավորութիւնն իրականութիւն դարձնել, հարկավոր ե մոբիլիզացիայի յենթարկելով բոլոր հոգեւոր ուժերն ու հաղթանակի կամքը՝ աճանդակել, վոր այս որսիկտիւմ հնարավորութիւնն ավելի արագ ու ավելի լավ ձևով իրականութիւն դառնա : Հարկավոր ե բայլչեկորեն մոտենալ ուսուցմանը ե կարողանալ վերցնել, որինակ, Հեղեկից այն, ինչ

հարկավոր ե մեզ համար, մեր պայքարի համար : Հատկապէս հարկավոր ե բայլչեկորեն, լենինիստորեն մոտենալ անցյալի պատմութեանը, յերեկվա որվա պատմութեանը ե մոտենալ այնպէս, վոր այդ յերեկվա որվա պատմութիւնը չաղկապվի կուսակցութեան գլխավոր դժի հետ, այն հսկայական նոր խնդիրների հետ, վոր դրված են մեր առաջ այսօր ե վոր դրվելու յեն վաղը :

Սրանումն ե ուսուցման կուսակցականութեան ելութիւնը, սրանումն ե մարքս-լենինյան դաստիարակութեան իմաստը, սրա համար ե, վոր պետք ե բայլչեկորեն պայքարել :

III. ՄԱՐԿՍ-ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԴԱՍՏԻՍԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Տրոցկիստական մաքսանկուրքումը կուսակցութեան պատմութեան մեջ :

Ներկայումս մենք ձեզ հետ միասին կանգնած ենք նոր խնդիրների առաջ : Ընկ. Ստալինը ամենավիստակար խեղաթուրումներ ե ամենակոպիտ սխալներ բաց արավ ամենալուրջ բնագավառներից մեկում—մեր բայլչեկիյան կուսակցութեան պատմութեան բնագավառում : Իր նամակով ընկ. Ստալինը վիթխարի բարձրութեան վրա հանեց կուսակցութեան պատմութեան հարցերը, նրա ուսումնասիրութեան խնդիրները : Մեր կուսակցութեան պատմութիւնը պատմութիւնն ե այն անհաշտ պայքարի, վոր մղվել ե հետեւողական, հեղափոխական, մարքս-լենինյան դիրքերից կատարված թեզումներէ դիմ :

Մեր կուսակցութիւնն աճել ե հսկայական չափերով : Նա աճել ե թեզումների, մաշքիզմ-լենինիզմի խեղաթուրումների դեմ վարած անխնա ու վճռական պայքարում : Վերջին տասնամյակում այդ վեճերը դնում ելին կուսակցութեան քաղաքականութեան հիմնական հարցերի շուրջը, սոցիալիստական շինարարութեան պրակտիկայի գլխավոր հարցերի շուրջը : Ընթացիկ քաղաքականութեան ե պրակտիկայի վերաբերյալ

վեճերը չարունակ չեղել են խորապես թերեւորեալան վեճեր: Նրանք չարունակ իրենց յերակես են ունեցել թերեւորեալան տարածալ ությունները: Գործնական սխալների հիմքում են յեղել մարքս-լենինյան թերեւորեալ ի խեղաթյուրումները:

Մարքս-լենինյան դաստիարակութեան համար պայքարելը բացառիկ կարեւորութիւն ունեցող ու չափազանց սուր խնդիր է հանդիսանում այսօր հենց այն բանի համար, վոր մենք մեր կուսակցութեան մեջ ունենք յերկու և կես միլիոնից ավելի անդամ, բայց վորում նրանցից մոտ 1 և կես—2 միլիոնը՝ 3—4—5 տարեկան տարեկան յայնուհետեւ մենք ունենք 5 և կես միլիոն կոմյունիստական անդամ: Ինչպես տեսնում եք, մենք գործ ունենք միլիոնների հետ: Բայց այստեղ է՝ քանակն է, եւ՝ վորակը, վորովհետեւ մենք գործ ունենք համաշխարհային պատմութեան մեջ ամենից ավելի հեղափոխական, տեսակարար ամենից ավելի հեռուդական ու կարգապահ կուսակցութեան անդամների հետ:

Ի՞նչպես դաստիարակել յերկուսարդ սերունդի այս միլիոններին: Ի՞նչպես նրանցից կոմիւն կայուն ու փորձված լենինիստներ:

Մենք լայնորեն ենք դնում կուսակցութեան անդամների մարքս-լենինյան դաստիարակութեան պրոբլեմը: Ի՞նչպես պետք է բայլելիկորեն դնել այդ պրոբլեմը: Այդ պրոբլեմը պետք է դնել վոչ թե դպրոցական-մանկավարժական տեսակետից, վոչ թե ձեռնարկներն ու սխեմատիկ կերպով, այլ հեղափոխականորեն, բայլելիկորեն: Մեր կուսակցութեան պատմութեանը համար մոտենում են ձեռնարկներ, քիչ թե շատ բարեխղճորեն չարադրում են ժամանակագրութեանը, պրոպում են առանձին փաստերը, քիչ թե շատ ճիշտ եկարագրում են իրադարձութիւնները, սակայն այդ փաստերի և իրադարձութիւնների միջև յեղած կապերը չեն բացահայտում: Հարկավոր են դիալեկտիկորեն ուսումնասիրել կուսակցութեան պատմութիւնը, հարկավոր է ըմբռնել զարգացման որինաչափութիւնները,

հարկավոր է աշուհետն ուշադրութեամբ լարել մեր հեղափոխութեան դիւսալոր ու հիմնական հարցերի վրա, նրա վճռական շրջանների վրա:

Մենք պետք է դաստիարակենք կուսակցութեան և կոմյունիստական անդամներին, մենք պետք է բարձրացնենք բանվոր դասակարգի նորանոր խավերի, նրանց դաստիարակելով մեր բայլելիկյան կուսակցութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան հիման վրա: Իսկ այդ պատմութեանը անվերադարձ անցյալի, անհայտութեան մեջ սուղված յերեկի պատմութիւնը չէ, ինչպես այդ կարծում են շատ սխեմատիկ-պատմաբաններ: Մեր ամբողջ պատմութիւնը ծրագիր, ստրատեգիա ու տակտիկա չէ, նա մեր դասակարգի լավագույն, առաջավոր տարրերի հերոսական պայքարի կազմակերպումն է, պայքար պրոլետարիատի դիկտուրայի հաղթանակի համար, դասակարգերի վոչնչացման համար, կոմունիզմի համար:

Յեւ յեթե մեր յերկիրը, վոր առաջ աշխարհի ամենահետամնաց յերկիրն էր համարվում, յեթե մեր յերկիրը—յերկրագնդի այդ մեկ վեցերորդ մասը, այժմ հանդիսանում է սոցիալիզմի յերկիր, այս դրա համար մենք պարտական ենք պրոլետարիատի բայլելիկյան ծրագրին, տակտիկային ու կազմակերպմանը, մեր կուսակցութեան ծրագրին ու ղեկավարութեանը: Դրա համար մենք պարտական ենք այն անձնուրաց պայքարին, վոր լենինի ղեկավարութեամբ մղել են լավագույն մարդիկ տասնյակ տարիների ընթացքում, ընդդէմ նարոչնիկների, լեզալ մարքսիստների, եկոնոմիստների, մենչևիկների, տրոցկիստների, աջերի և մեր կուսակցութեան մեջ յեղած հալածողականների: Ահա թե ինչո՞ւ չկա ավելի լավ փորձ, չկա մեր յերկուսարդութեանը մարքս-լենինիզմի վոդով դաստիարակելու ավելի լավ միջոց, քան մեր կուսակցութեան պատմութիւնը:

Մշտնով է բացատրվում այն փաստը, վոր ընկ. Խալիլին առանձին սրութեամբ դեմ դուրս յեկավ այն ամենամիտաբար խեղաթյուրումներին ու խոչորագործումներին, վորոնք թույլ է կին տրված մեր կուսակցութեան չարադրման մեջ:



Նա «Պրոխարսկայա Ռեվոլյուցիա» ժուրնալի խմբագրությանը գրած իր նամակում մերկացրեց այն սորոցկիստական-գրպարտողական վերձը, վորի նպատակն եր խեղաթյուրել մեր կուսակցության պատմությունը, կոպտաբար աղավաղել լենինիզմի պատմությունը, գրպարտել Լենինին և գործն այնպես պատկերացնել կուսակցական և կոմյերիտական լայն հասարակայնության առաջ, թե Լենինը մինչև հեղափոխությունը վորպես թե բայլչեիկ չի յեղել:

Սուրեցիու տիպի իմա-պատմաբանների վոճրագործությունը նրանումն ե կայանում, վոր նրանք ձգտում են գործն այնպես պատկերացնել, թե Լենինը նախքան հեղափոխությունը թերադհատել ե և ուրեմն հարկ յեղածին պես չի պայքարել ցենսրիզմի դեմ 2-րդ Ինտերնացիոնալում ու դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայում, թե Լենինը և լենինիզմը, վորոպես թե, թույլ են աջակցել, իսկ վորոշ դեպքերում ել չեն աջակցել դերմանական սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության մեջ յեղած այսպես կոչված ձախ սոցիալ-դեմոկրատներին, այսինքն Ռոդա Լյուքսեմբուրգին և մյուսներին:

Իսկ նրանցից մեկը—Մերոնովը, վոր Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտ և ամբարտեղ, դիրեկտորի տեղակալ ե յեղել Կոմունիստական Դաստիարության Ակադեմիայում (մեծ ակադեմիա, ուր յերկու հազարից ավելի կոմունիստներ կան), դրում եր, թե բայլչեիկները նախքան պատերազմը Կուսակցու դեմ դուրս չեյին դալիս, վորովհետև նրան ուղղափառ մարքսիստ եյին համարում:

Հարկավոր ե դեռ ելի հերքել լենինիզմի պատմության այս չարամիտ խեղաթյուրումներն ու ֆալսիֆիկացիան:

Բավական ե լոկ խորատուլվել այն պայքարի պատմության մեջ, վոր 1903 թվից սկսած մղել ե Լենինը Մարտովի, Ակսելրոդի, Պլեխանովի և վերջապես Տրոցկու դեմ, հասկանալու համար, վոր Լենինը ամբողջ, քան վորեւ մեկը, պայքարել ե ամեն տեսակի ոպորտունիզ-

մի, այդ թվում նաև ցենսրիզմի դեմ, այն մերկացնելով ամենից առաջ իր սեփական շարքերում, Ռուսաստանի օւղւ բանվորական կուսակցության շարքերում, և դրանով իսկ մերկացնելով ոպորտունիզմը, ցենսրիզմը, կուսակցականությունը 2-րդ Ինտերնացիոնալում: Լենինը շարունակ պայքարել ու խարաղանել ե այն ոպորտունիստներին, վորոնք «հեղղափոխական» են հեռավոր յերկրների համար, կարտոնե սուրեր են ճոճում հեռավոր հակառակորդի դեմ, նահանջելով մոտակա թշնամու առջևից սեփական յերկրում, նա պայքարել ե մոտիկ գտնվող ռեվոլյուցիոնարների ու հաշտվողականների դեմ, դրա հետ միասին մերկացնելով ռեվոլյուցիոն ու հաշտվողականությունը պրոլետարիատի միջադգային հեղափոխական շարժման ամբողջ ճակատովը մեկ:

Յեւ հենց դրա համար եր, վոր Լենինն առանց վերադառնալի չեր աջակցում դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի այսպես կոչված ձախերին: Իրականության մեջ ովքե՞ր եյին ձախ սոցիալ-դեմոկրատները, ովքե՞ր եյին Ռոդա Լյուքսեմբուրգը, Պարվուսը և մյուսները: Իր ժամանակին նրանք արդյո՞ք այնքան ձախ եյին, վորքան Լենինը, վորքան ռուսական բայլչեիկները, նրանք արդյո՞ք այնքան հետևողական եյին, վորքան Լենինը, վորքան ռուսական բայլչեիկները, կարելի՞ յե արդյոք նրանց բայլչեիկներ անվանել: Ամենաապրտական բարեխիղճ ծանոթությունը պատմության փաստերի հետ աներկրայորեն դալիս և ասելու, վոր Լենինը և առհասարակ ռուսական բայլչեիկները միակ, մինչև վերջը հետևողական մարքսիստական ձախերն եյին հետպատերազմյան չրջանի վողջ 2-րդ Ինտերնացիոնալում, վոր Գերմանիայի ձախ սոցիալ-դեմոկրատները բայլչեիկներ չեյին, վոր նրանք ամբողջ ժամանակ տատանվում եյին բայլչեիզմի ու մենչեիզմի միջև, անդադար մոտենալով մենչեիկներին, ցենսրիստներին:

Լենինը և բայլչեիկները վոչ միշտ եյին աջակցում դերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերին, այդ

թվում նաև Ռոզա Լյուքսեմբուրգին: Իսկ ինչո՞ւ: Հենց այն պատճառով, վոր Ռոզա Լյուքսեմբուրգը մի շարք հիմնական հարցերում, ինչպես այդ ցույց է տվել Լե-նինն իր յերկերում, իսկ այժմ ցույց է տալիս Ստալինը, մի շարք արմատական հարցերում, կազմակերպչական, ազգային և դադութային հարցերում, իմպերիալիզմի, պուլազիոթյան և այսպես կոչված պերմանենտ հեղա-փոխության վերաբերյալ հարցերում—բաժանվում էր բայլենիկներէջ, մոտենում էր ցենսորիստներին: Նա մո-տիկ էր արոցկիստներին, Տրոցկուն, վորն այն ժամա-նակ իսկական ցենսորիստ էր և կազմակերպում էր 1911-12 թ. թ. ցենսորիստական ոլոստոսյան բլոկը:

Տրոցկին ցենսորիստ էր, իսկ ի՞նչ ստացվեց դրա-նից: Այժմ նրա ցենսորիզմը աճելով վերածվել է հակա-հեղափոխության: Տրոցկին՝ անցյալում ցենսորիստ, այժմ հանդիսանում է, ինչպես և Կաուցկին, նախկին ցենսորիստ, հակահեղափոխական բուրժուազիայի առա-ջավոր մարտիկներից մեկը: Ցենսորիստ Տրոցկին բա-ժանեց ցենսորիստ Կաուցկու ճակատագիրը:

Անշուշտ, Ռոզա Լյուքսեմբուրգը խոշոր ծառայու-թյուններ ունի: Նրա անունը պատմության մեջ է մտել իբրև գերմանական բանվոր դասակարգի ազատագրման համար մարտնչողի անուն, մարտնչող, վոր ուղանվեց գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիայի ձեռքով: Այդ անվիճելի յե: Բայց այդ նշանակում է արդյոք, վոր մենք պետք է կեղծենք պատմությունը, լուսթյան տա-լով և հետին թվով քողարկելով Ռոզա Լյուքսեմբուր-գի ու Գերմանիայի սոցիալ-դեմոկրատիայի ձախերի սխալները, հակառակ պատմական ճշմարտության պա-հանջներին: Պարզ է, վոր այդպես չի նշանակում:

Մարքսիստ պատմաբանների ընկերության Ֆրակ-ցիայում յելույթ ունեցավ ընկ. Ռադեկը: Նա ընդունեց իր մի շարք սխալները, նա ընդունեց, վոր Ռոզա Լյուք-սեմբուրգը վո՞՞ միշտ է ճիշտ բայլենիկյան դիրք գրա-վել: Սակայն նա Ռոզա Լյուքսեմբուրգի հետ յեղած ժամանակ իր ունեցած սխալ դիրքը չկապեց այն սխալ դիրքի հետ, վոր նա ունեցավ հետո, յերբ նա Տրոցկու

հետ էր: Նա այն թեորիան պարզացրեց, թե Ռոզա Լյուք-սեմբուրգը մի կամուրջ էր սոցիալ-դեմոկրատ լավա-գույն բանվորների համար դեպի մեզ անցնելու, ուստի պետք է նրան ավելի թեթև ճնշադատել:

Նախ՝ այս թեորիան ճիշտ չէ. պարտադիր չէ, վոր բանվորները դեպի մեզ ղդային Լյուքսեմբուրգակա-նության կամուրջի վրայով: Յերկրորդ՝ այն բանվորնե-րը, վորոնք դեռևս կապված են այդ կամուրջի հետ, պետք է իմանան ձախ սոցիալ-դեմոկրատների սխալների մասին, վորպեսզի այդ սխալների վրա սովորեն և դառ-նան իսկական բայլենիկներ: Հակառակ դեպքում, յեթե դու պետք է քողարկես Ռոզա Լյուքսեմբուրգի սխալնե-րը, այդ կամուրջը կլինի վո՞՞ թե դեպի կոմունիզմը, այլ դեպի սոցիալ-դեմոկրատիան առաջնորդող մի կա-մուրջ: Իսկ յեթե դու բայլենիկներն բաց անես Ռոզա Լյուքսեմբուրգի սխալները, դա բանվորների համար կլինի այնպիսի մի կամուրջ, վոր սոցիալ-դեմոկրատա-կան սխալներից կառաջնորդի դեպի բայլենիկները: Ահա թե ինչպես պետք է բայլենիկները դնեն այդ հար-ցը: Իսկ ընկ. Ռադեկը մինչև վերջը չսաց: Ըստ յերե-վույթին այդ նրանով է բացատրվում, վոր նա ամբող-ջապես չբացահայտեց, վոր նա ինքը կա՞մ կամուրջ է յեղել Ռոզա Լյուքսեմբուրգի և Տրոցկու միջև, կա՞մ կամուրջի վրայով Ռոզա Լյուքսեմբուրգից դեպի Տրոց-կին է անելո ընդհանուր, վո՞՞ բայլենիկյան ճանապարհ-հով: (Միծաղ):

Ինչո՞ւմն է Սյուցկու հայտնի հոդվածի նշանակու-թյունը: Նրանում, վոր նա նախապատեբաղմյան չըջանի ձախ սոցիալ-դեմոկրատների դրդի, Լյուքսեմբուրգա-կանության դրոշի ներքո արոցկիստական հնոսին քար: տալու բացահայտ մի փորձ է պատկերացնում: Այս ի-մաստով Սյուցկու հոդվածը ժամանակակից իրադրու-թյան բնորոշ յերևույթ է: Այդ հոդվածը պատահաբար է գրված թե վո՞՞, այդ նշանակություն չունի: Սյուցկին ինքնին չափազանց աննշան, քաղաքական իմաստով չնչին մի գեմք է: Այս մարդը յերկար ժամանակ մեն, յիկ էր, այնուհետև կուսակցությունից դուրս էր գտնվում և միայն 1930 թ. մեր կուսակցության թեկնածու դար-

ձալ: Փաստ ե, վոր այս մարդը, հենց նոր կուսակցութեան թեկնածու դառնալով, հնարավորութեամբ ստացավ հոգւածով դուրս գալ Լենինի դեմ, նրան մեղադրելով ցենարիզմի վտանգը թերադնահատելու մեջ, նրան մեղադրելով այն բանում, վոր նա մինչև վերջը չի աջակցել տրոցկիստներին մոտիկ ձախ սոցիալ-դեմոկրատներին Գերմանիայում և, հետևաբար, այն ժամանակ դեռևս իսկական բայլչեկի չի յեղել: Չարհազանց շատ կլինեն Սլուցկու համար, յեթե մենք այդ տեղ զբաղվելինք այդ գրպարտողական դատարկաբանութեամբ: Բավական ե այն, վոր Ստալինն ի միջի այլոց փոչիացրեց նրան: Խնդիրն այստեղ այն ել չէ, վոր Սլուցկին գրել ե այս գրպարտողական դատարկաբանութեամբ: Խնդիրն այն ե, վոր դանիկ բայլչեկիյան մի մուրնալ, վոր իր եջերը հատկացրեց Սլուցկու այս դատարկաբանութեանը: Խնդիրն այն փաստ յիբերիայիցմն ե, վոր ցույց են տալիս մեր միջանի կոմունիստները տրոցկիստորեն մտածող գրողների նկատմամբ: Յերը Տրոցկին իր «Իմ կյանքը» վերնագրով ստոր ու սնապարծբրոշխուրում իրեն պատկերացնում ե վորպես հեղափոխութեան կենտրոն, յոելով այն մասին, վոր նա վաղուց արդեն անցել ե հեղափոխութեան թշնամիների բանակը, սպա արդտեղ առանձին վոչինչ չկա, վորովհետեւ ել ի՞նչ ե մնում անելու սնանկին ու թշնամու կողմը փախածին, յեթե վոչ ինքն իրեն սփոփել պարծենկոտութեամբ ու ինքնագովութեամբ: Յերը Սլուցկին իր հոգւածում փորձում ե ոգտագործել յոմբսեմուրդակաւնութեան գրոշակը, վորպեսզի մեր մամուլի մեջ քարչ տա տրոցկիստական հնտոին, սպա այստեղ ևս առանձին վոչինչ չկա, վորովհետեւ ել ի՞նչ ե մնում անելու ջարդուկուր յեղած տրոցկիստներին, յեթե վոչ իրենց սփոփել մաքսանեղութեամբ: Բայց յերը բայլչեկիյան ժուրնալ «Պրուետարսկայա Ռեվոլյուցիան» հնարավոր ե գտնում իր եջերը տրամագրել մաքսանեղներին, սպա դա արդեն չնչին յերեւոյթ չէ: Այդ նշանակում ե, վոր մեր շարքերում դեռևս ապրում ե փտած լիբերալիզմը բայլչեկիզմից յեղած թեքումների և մեր կուսակցութեան

պատմութեան խեղաթյուրումների նկատմամբ: Այդ նշանակում ե, վոր մեր շարքերում դեռևս կան մարդիկ, վորոնք պատրաստ են իրենց քալլադոլութեամբ ակամա ոգնութեան ցույց տալ տրոցկիստական մաքսանեղներին բայլչեկիզմի պատմութեանը կեղծելու գործում՝ ի սեր փտած լիբերալիզմի:

Ահա թե ինչու յես կարծում եմ, ընկերներ, վոր պայքարը փտած լիբերալիզմի դեմ մեր շարքերում բաղկացուցիչ մասն ե այն պայքարի, վոր մղում ենք մենք մեր կուսակցութեան պատմութեան Փալսիֆիկացիայի ու խեղաթյուրումների դեմ:

2. Բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխութեանը սոցիալիստական հեղափոխութեան մեջ ներանկու լեմիկայան քեորիայի, պերմանենտ հեղափոխութեան տրոցկիստական քեորիայի և պատմաբանների սխալների մասին:

Բայց, դժբախտաբար, «Պրուետարսկայա Ռեվոլյուցիա» ժուրնալը մեր միակ թույլ տեղը չէ: Ավելի թույլ տեղ հանդիսացավ ընկ. Յարոսլավսկու «Համ. Կ. (բ) Կ. պատմութեանը»: Բանն այն ե, վոր ընկ. Յարոսլավսկին «Համ. Կ. (բ) Կ. պատմութեան» չորս հատորների խմբագիրը հանդիսանալով, թույլ ե տվել կոպիտ սխալներ, նա ագատութեան և տվել իր հավաքած յերիտասարդ ուսումարաններին, — այդ «պատմաբաններից» չատերին կարելի յե չակերտների մեջ ընել, — և վոչ միայն չի կասեցրել կուսակցութեան պատմութեանը խեղաթյուրելու նրանց փորձերը, այլև դրել ե իր կնիքը, տվել ե իր ստորագրութեանը, իր անունը, ոգնել ե նրանց այդ գործում:

Յես այստեղ չեմ վերլուծի ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմութեան» բոլոր սխալները: Նրանք մասամբ արդեն ընադատված են և, տարակույս չկա, ընադատութեանը դեռ պիտի ծավալվի: Յես կայեմ միայն, վոր ընկ. Յարոսլավսկին իր «Պատմութեան» մեջ, կամ, ավելի ճիշտ, ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմութեան» մեջ, սխալ ե մեկնաբանում 1903 թ. հեղափոխութեան հարցը, սխալ ե պատկերացում Լե-

ինքնի դերը և ուսանական հեղափոխության բնույթի մասին նրա տված զնահատականը, սխալ և պատկերացված մեծ բայլչեկյան հարցադրումը պրոլետարիատի հեղեմոնիայի մասին և հատկապես բուրժուազեմոնիքատական հեղափոխությունը սոցիալիստական հեղափոխությունը ներառելու մասին:

Լուսաբանության համար բերենք միայն մի քաղվածք ընկ. Բայնվսիու հոդվածից, վոր տպագրված է «Համ. Կ(բ) Կ պատմության» III հատորում (եջ 206): Այս «պատմարանը» գրում է. — «Ահա այս որոշակիորդ կապը, վոր կար ցարիքի դեմ ուղղված հեղափոխություն և խմբերիայի դեմ ուղղված հեղափոխություն միջև, կուսակցությունը գիտակցեց դեռևս (!) պատերազմի տարիներում»... Ինչպես տեսնում եք, նա վորոշումաբար լավություն է տնում Լենինին և կուսակցությունը, վորոնք այդ կապը գիտակցել են իրեն թե «դեռևս» պատերազմի տարիներին: Այդ կապը, խորամիտ «պատմարանի» կարծիքով, «իր արտահայտությունն ունեցավ այն բանում, վոր Լենինը նոր ձևով գրեց՝ Ռուսաստանում բուրժուազեմոնիքատական հեղափոխությունը տվյալ պատերազմի կապակցությամբ սոցիալիստական հեղափոխության վերածվելու հարցը: Նա իր արտահայտությունն ունեցավ ստրատեգիական պլանների վախարհումը մախապարտություն մեջ»:

Հարց է ծագում. այս ինչո՞վ է տարբերվում Տրոցկու հայտնի «վերադիտումից»:

Ըստ ելույթյան՝ վոչնչով:

II հատորում ևս դուք կգտնեք մի շարք սխալներ և 1905 թ. բայլչեկյան բռնած դիրքի չափադանջ խառնաշփոթ զնահատական՝ գրված ներածման խնդրում Լենինի ունեցած դիրքի տրոցկիստական մեկնաբանման վրդով:

Ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմության» սխալները բայլչեկյան դերի մասին 1905 թ., բացառումն այն բանի, վոր Լենինը ներածմանն է կոդմա-

լից յեղել, անխուսափելիորեն հանգեցին բայլչեկյանի 1917 թ. առաջին շրջանում կատարած դերի սխալ ու վնասակար զնահատմանը, բայլչեկյանի հասցեյին չարտված ստոր գրարտանքին: Յերբ այսոր Գ. Կինի նման միքանի «պատմարան» բանասերկուները, «պատմարան» Փորմալիստները ճշնում են դործն այնպես պատկերացնել, թե «յես, ընկեր, կուսակցության կողմն եմ, Կի-ի կողմն եմ, դրածո բնդամենը մի յերես բան է, ինքնեդ դատեցեք, վո՞րտեղի մեավորն եմ յես», յերբ նրանք վորձում են տմբող խնդիրը փակել «մի յերես բանով», ապա նրանք պարզապես ցույց են տալիս իրենց տգիտությունը, իրենց բորիկությունը թեորիայի և պատմության խնդիրներում: Հարկավոր է թեկուզ փոքր ինչ պատմություն խմանալ տեսնելու համար այն կապը, վոր կա բայլչեկյանի 1905 թ. դերի զնահատման խնդրում ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմության» սխալների և 1917 թ. փետրվար-մարտ ամիսներում բայլչեկյանի կատարած դերի տրոցկիստական գրարտողական զնահատման միջև:

Մեր կուսակցության պատմության այդպիսի խարդախում ու խեղաթյուրում, Լենինի դիրքի այդպիսի խեղաթյուրում թույլ է տալիս նաև ընկ. Պապովը (Կ. Ա.): Բանից դուրս է դալիս, վոր նա ևս վոչ-բայլչեկիորեն և մեկնաբանում Լենինի դիրքը ներածման հարցում: Յեվ ահա իր մեկնաբանման ճշտությունը հաստատելու համար նա Լենինի ընտիր յեղիերի ժողովածուն խմբագրելիս այնտեղ չի մտցնում ներածման մասին Լենինի գրած կարևորագույն հոդվածներից մեկը: Ահա մի ցիտատ Լենինի այդ հոդվածից.

«Մենք մախ» միմե վերջը, բոլոր միջոցներով, բռնագրավման միջոցներով ոգնում ենք գյուղացուն առևտարակ կալվածատիրոջ դեմ, իսկ հետո (մուշմիսկ վոչ հետո, այլ միաժամանակ) ոգնում ենք սրբիտարիատին առևտարակ գյուղացու դեմ:

Ստուգել ուժերի համակցումը գյուղացիության ներքում այժմ, հեղափոխությունից (դեմոկրատական) «մի որ հետո» — դատարկ ուտայիս յե: Ա-

առանց մեզ արկածախնդրության համոզելու, առանց մեր գիտական խզված դավաասանելու, առանց ետան ժողովրդականության յետևից ընկնելու, մենք կարող ենք ասել և ասում ենք լսել սր բան. մենք սերբայսը ուժեղով գշադակցությունը կազմենք հեղափոխությունը դեմակրատական դարձանելու, վարպետի գլխավոր Ս.Վ.Ե.Լ. ԶԵՏԻ լինի մեզ, պրպետաբարձի կուսակցությանը, ընդհան կարելի չի շուտ անցնել նոր և ավելի բարձր խնդրին—սոցիալիստական հեղափոխությանը։ Մենք վուչ մի ներդաշնակություն, վուչ մի հավասարեցում, վուչ մի «սոցիալիզացիա» չենք խոստանում ՆԵՐԿՍ. գշադակցական ապստամբության հաղթանակից. ընդհակառակը, մենք «խոստանում» ենք նոր պայքար, նոր անհավասարություն, նոր հեղափոխություն, վորին և ձգտում ենք մենք» (հ. VIII, էջ 186—187)։

Յեւ ահա, յերեակայեցեք, Լենինի այս հոգովածը՝ գյուղացիական շարժման նկատմամբ մեր կուսակցության ունեցած վերաբերմունքի մասին, չի մտել Լենինի ընտիր յերկերի ժողովածվի մեջ, վորը կազմել է ընկ. Կ. Ս. Պապովը։

Ինչո՞ւ, ի՞նչ հիման վրա։

Յեւ հարց է ծագում—ի՞նչպես է նա ինքը նայում ներառման պրոբլեմի վրա։ Բանից դուրս է դալիս—ըստ Պապովի՝ մինչև 1917 թվականը Լենինն առանձին պլան ուներ, այն է՝ բայելնիկները, վորպես թե, յենթադրում եյին, վոր բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխության և սոցիալիստական հեղափոխության միջև ընկնելու յե սոցիալիստական հեղափոխությունն Արևմուտքում։ Դուրս է դալիս, վոր Պապովը ներառման յենինյան թեորիան փոխարինել է ըստ եյուլյան տրոցկիստական թեորիայով, դրա համար ել նրան պետք չի յեկել Լենինի հոգովածը և դեն է նետել։ Այդպես է կազմվում կուսակցության պատմությունը...

Տրոցկիստական բնույթի սխալներ թույլ տալով, այդ պատմաբաններից մի ջանիսը ձգնում են իրենց արդարացնել «որյեկտիվության» և «քաղաքական նպատա-

կահարմարության» վերաբերյալ վոդյուբելի թուփանքներով, վորոնք առավել ևս խորացնում են նրանց սխալների հակակուսակցական բնույթը։ Այս հարցի առթիվ յեյուլյթ ունենալով մարքսիստ պատմաբանների ընկերության ժողովում, ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմության» հեղինակներից մեկը—ընկ. Մինցը, IV հատորում թույլ տրված սխալների վրա կանգ առնելիս բայն այնպես պարտկերացրեց, թե «այս կամ այն փաստերը դուրս բերելիս մենք մոտեցել ենք վուչ թե քաղաքական նպատակահարմարության տեսակետից, այլ այն որյեկտիվության տեսակետից, վորը բարձրակարգ է ի բնորոշում մեր քաղաքական պատմությունը և վորը բուրժուական յերեբալիզմի կրկնություն է հանդիսանում»...

Ընկ. Մինցն այստեղ բուրժուական պատմաբաններին և իր նախկին սխալներն իբրև թե քննադատելու արտաքինի տակ իրականում «որյեկտիվությունը» «քաղաքական նպատակահարմարության» հակադրելու այս հարցադրումով, վերանորոգում է իր հին ուսմունքներն ուսմունքները։ Սակայն բանն այստեղ, զիտական չըջանակներում ընդունված տերմինով ասած՝ մեթոդորյեկական սխալի մեջ չե, այլ այն բանի մեջ, վոր թող դործն այնպես պատկերացնել, թե մենք, իբր թե, լավ, որյեկտիվ պատմություն ենք գրել, բայց մենք, իբրև թե, պետք է «որյեկտիվությունը» զիջելինք ի նպաստ «քաղաքական նպատակահարմարության»։ Ընկ. Մինցն ըստ յերեյթին մոռանում է, վոր պատմությունը, այդ թվում նաև Համ. Կ(ր) պատմությունը, պետք է լինի զիտական, որյեկտիվ, բացարձակապես ձիշտ, վոր առանց դրան պատմությունը կորցնում է զիտական բնույթը և միֆոլոգիայի յե վերածվում։

Հաղիս թե անհրաժեշտ յինի վիճել ընկ. Մինցի այս «նոր» զիրքավորման տեսական սնանկության դեմ։ Ընկ. Մինցի յեյուլյթ մի մանյովը է, մի խզուկ վորձ՝ ըողարկելու ընկ. Յարոսլավսկու խմբագրած «Պատմության» մեջ թույլ տրված սխալների հիմնական խմա-

տը: Բանն էլ հենց այն է, վոր ընկ: Մինչի «Պատմությունը» որչեկտիվ պատմություն չէ: Հիմնականն այստեղ նրանումն է կայանում, վոր, ճիշտ այնպես, ինչպես II Ինտերնացիոնալի բուրժուական, սոցիալ-դեմոկրատիկական պատմաբանները թաղնվում են իրենց «գիտական» աշխատությունները որչեկտիվության յետևում, բայց գործնականում սպասարկում են այն պայքարին, վոր մղում է բուրժուազիան պրոլետարիատի դեմ, այսպես էլ ընկ: Մինչը և նրա ընկերներն իրենց իբրև թե «որչեկտիվ», բայց իրականում կրկնապատիկ սուբյեկտիվ «Պատմությամբ» սպասարկում են կուսակցության պատմության մոլեռանդ զրպարտիչ ու Փայտեֆիկատոր տրոտսկիստներին: Չնայած այն բանին, ավելի չուտ՝ չնորհիվ այն բանի, վոր «որչեկտիվ» պատմաբանները IV հատորի առաջաքանում հարստորեն բարձրացրած գլխով հայտարարում ելին, թե իսկնք ձգտում են «տալ միանգամայն որչեկտիվ լուսարանություն», մոտենալ «հարգին առաջնադուռն պատմական որչեկտիվությամբ, ամբողջ աշխատանքի ընթացքում խստիվ պահպանելով տատմական հեռանկարը», բայց ընկ: Յարոսլավսկու գեղարվեստական տակ համարված կոեկտիվ տիեզ մո: Թե որչեկտիվ պատմություն, այլ մե սմտող չարք մոմենտներում Փայտեֆիկադիալ լենինիստական, տրոցկիզմի գույնով ներկված պատմություն:

Առաջում՝ իդուր և ընկ: Մինչը դրսևարտում էր «Պատմությունը» այն բանի համար, վոր այնտեղ իբրև թե «քաղաքական նպատակահարմարություն» չկա: Քաղաքական նպատակահարմարություն կա, բայց տրոտսկիական, մո: այլ նպատակահարմարություն:

Ինչպես ընկ: Յարոսլավսկու խմբագրած, անասիս էլ ուրիշ պատմաբաններին պատմության սխալներն արդուեն և մո: տիպիկտիկական, սխալատիկական և ֆորմալիստական մոտեցման՝ ընդհանրապես պատմություն և մատնամոտան միս խուսառության պատմության ուսումնասիրության նկատմամբ: Դրա համար ընկ: Ստալինն իր նամակում առանձնապես ընդգծեց

պատմության նկատմամբ ֆորմալ-բյուրոկրատական ստացած դեմ պայքարելու լսելը: Ենթա սրճանի բայլը-ընկեր, կուսակցության գլխավոր գործադիր աշխատողներ յերբեմն ընկնում են տրոցկիստների թակարդը, ապա այդ մեծ սատմբ բացատրվում են նրանով, վոր սրանք սոսաում են դեյալեկտրիկաս, կտրում և լորար են հաղադրում թեորդյան ու պրակտիկան, պատմությունն ու քաղաքականությունը:

Հսկի պատմության փաստերի ու իրադարձությունների ճնադան ուսումնասիրությունը և ճնական անալուզանքն են, վոր հաճախվր հասել են տալիս մի շարք սխալներին՝ մեր կուսակցության տակտիկայի ու պայքարի շատ խնդիրներն ըմբռնելու գործում: Արևակ՝ բայլը-ընկերին, գրոտք 1911 թ. առաջադրեցին «գորչեն 10 կապիտալիստ-միլիարդները» լողունգը, այն ժամանակ, յերբ կառավարության մեջ կային սակ մենչեվիկներն ու սոցիալիստ-հեղափոխականները, միջանի իմա-պատմաբաններ կարող էլին սեղադրել և մեղադրում էլին անհետեղականության մեջ: Այնինչ այդ լողունգն այն ժամանակ միակ ճիշտ, բանվորների մեջ ամենից ավելի ժողովրդականություն ունեցող լողունգներից մեկն էր: Անհետեղական լողունգ ե— յեթե ֆորմալ, սխալատիկ մոտեցում ունենանք խնդրին: Իսկ յեթե խորասուզվենք իրադրության մեջ, այն ժամանակ կհասկանանք, թե ինչքան հանճարեղ էր բայլը-ընկերն առկալիկան այն մոմենտում, յերբ հարկավոր էր խորհուրդները պոկել կադետական կուսակցությունից:

Զե՞ վոր 1917 թ. մի մոմենտ կար, յերբ խորհուրդներում գերակշռում էլին մենչեվիկները և սոցիալիստ-հեղափոխականները: Մենք սահանջ առաջադրեցինք, վոր այդ խորհուրդները վերցնեն իշխանությունը: Ինչո՞ւ մենք հարցը այդպես դրինք: Վարովհետև մասաուները հեղափոխության առաջին ամիսներում տարված էլին, նրանց մեջ լայն չափով տարածված էլին, ինչպես լենինն էր ասում, «սահմանադրական իշխողիաները»: Յարին տալալել էլին: Բոլորը կարմիր ժապավեններով էլին ման գալիս: Շատերը չկարողացան մեկ անգա-

միջ ըմբռնել ամբողջ կատարվածը, չատերեր մեկ ան-
գամից դուրս չնկան հեղափոխութեան ծաղկման հա-
մար պայքարելու ուղիս, սակ առաջացող չըմբռնելին
մենչեղակերպ եւ սոցիալիստ-հեղափոխականները դադա-
մանութեանը: Բայց լեւիններն այն ժամանակ իշխանու-
թյունը մենչեղակ-հասարական խորհուրդներին փոխանցե-
լու կողմնակից ելին հենց այն բանի համար, վորպէսզի
ստիպեն այդ պարոններին կերտելու իրենց ծրագիրը
եւ դրանով հնարավորութեան տալու մասսաներին նը-
մարել նրանց հակաօրոգութեան դեմքը: Փորձալիստ-
ներն այդ չեն հասկանում, բայց լենինիստները կհաս-
կանան:

Կամ, որինակ, մենք կերենակու կառավարութեանը
մեղադրում ելինք այն բանի համար, վոր նա ձեռքում եր
Հիմնադիր ժողովի դումարումը, վորպէս թե մենք,
բայց լեւիններն, «կողմնակից» ելինք Հիմնադիր ժողո-
վին, այնինչ միքսնի ժամանակ անց, մենք ինքներս
ցրեցինք Հիմնադիր ժողովը: Յեթե Փորձալ, սխալա-
տիկ, բյուրոկրատական մոտեցում ունենալու լինենք
խնդրին, այն ժամանակ «սոհակառակականութեան»
կատարելի: Բայց լենինիստ-դիալեկտիկները չեյին ել
կարող այդ տակտիկա պատկերացնել, վորովհետեւ մաս-
սաները բերվեցին Հիմնադիր ժողովի պատերի տակ եւ
իրենտ աչքերով տեսան նրա անպետքութունը:

Ով չի հասկանում պայքարի ու հաղթանակի կամքով
տոգորված Լենինին, ով չի հասկանում լենինյան տակ-
տիկայի ճկունութեանը, նա չի կարող հասկանալ մեր
կուսակցութեան պատմութեանը, ուսումնասիրել այդ
պատմութեանը եւ լենինյան յեղրակացութեանը հա-
նել նրանից: Պրոլետարական դիկտատուրայի համար
մղվող պայքարում Լենինը ձեռնորոշում եր լողունդ-
ները, հաջի առնելով մասսաների տրամադրութեան-
ները, նրանց պատուի պատրաստականութեանը, նրանց
նախապաշարումների վերացումը, եւ նվաճում եր այդ
մասսաներին, վոչ մի քայլ չնահանջելով հիմնականից—
պրոլետարական դիկտատուրայի համար պայքարելուց:

Ահա թե ինչպիսի մոտեցում է մեզ անհրաժեշտ կու-

սակցութեան պատմութեանն ուսումնասիրելու եւ նրա
փորձի հիման վրա մեր յերիտասարդութեանը դաստիա-
րակելու համար: Հենց այդպիսի մոտեցում, եւ վոչ թե
թղթերի մեջ քչիորելու Փորձալ-բյուրոկրատական
փառք մոտեցում, ինչպէս այդ անում են հիմա Սլուց-
կու տիպի «պատմաբանները»: Տեսնում եք, նրանք ի-
րենց ձեռքի տակ չեն ունեցել այնպիսի մի թուղթ, վոր-
տեղ Լենինը սեով սպիտակի վրա դրած լինել, թե «Կա-
ուցկին լիւր ե»,— եւ քանի վոր այդպիսի թուղթ չկա,
ուրեմն, նշանակում է, վոր նա, Սլուցկին, վոր վոչ-
չատ ժամանակ տուալ պաշտում եր ու, թերեւ, հիմա ես
պաշտում ե Կաուցկուն, ստորութեանն ունի Լենինին նա-
խատեսու այն բանում, վոր նա իբրեւ թե չի պայքարել
ցենտրիստների դեմ: Այդպիսի թուղթ վորոնելով, նրանք
պատրաստ են մի ամբողջ կուստ հողվածներ դրել,
բայց նրանք չեն ուզում իրենց նեղութեան տալ նկատե-
լու եւ նշելու այն հակաբանութեանը, վոր Լենինը
եւ բայց լեւինները այն միակ ձախ խումբն են ամբողջ
աշխարհում, վոր մինչեւ վերջը ջախջախեց եւ կուսակ-
ցութեանից դուրս չափոնց բոլոր եւ ամեն տեսակ ցենտ-
րիստներին:

Ահա ձեզ պատմութեան «ուսումնասիրութեան»,
«չարագրման» եւ «մեկնաբանման» տիպի արոցկիստա-
կան-մենչեղակական «մեթոդ»:

3. Մերկացնելով արոցկիստների մանդվրները, բայց-
չեմիկորեն պայքարել լենինիզմի համար, կուսակցու-
թյան գլխավոր գծի համար:

Կուսակցութեան համար, լենինիզմի համար պայ-
քարելու ներկա շրջանի առանձնահատկութեանները
ներանումն են կայանում, վոր արոցկիզմը ջախջախված
է, ալ ուղորտունիզմը մերկացված է, իսկ կուսակցու-
թեան գլխավոր դիմը հաղթանակ է տարել ամբողջ
դժով: Մեր հաղթանակները իրար յեռեկից բարձրագոյ
տուրբիններն են ու դործարանները, արդյունաբերութեան
եւ դուրստանտեութեան արտադրանքի աճումը, սոցիա-
լիստական դարդացման բայց լեւինյան տեսակները:

Տրոցկիզմի դրոշի տակ բացահայտեին հանդես դալ
դժվար ե հիմա, մասսաներին չես նվաճի, դրամադուրի
չես վաստակի: Պետք ե դուրս դալ ուրիշների դրոշների
տակ, ուրիշ լողուններով, թեղիներով, ձեռակերպում-
ներով: Պետք ե կասկածի տակ դնել լեզվի լեզվի
կյան թերիան՝ արատավորելու համար կուսակցու-
թյան գլխավոր գծի կենսագործման մեր պրակտիկան:

Ուստի ուղորտունիղմը ճշնում ե ներկայումս սո-
ցիալիզմի մեր շարքերը, ընդարկելով, ըսելով, դուրս
փոխելով, փորքի վրա սողալով, ճշնում ե անցկենալ
ձեղքերով ե, հատկապես, ճշնում ե ներս սողալ մեր
կուսակցության պատմության դռներից:

Ինչո՞ւմ ե Սլուցկիների, Ալտերների ե նման մաք-
սանիչների «պատմության փլիխստիպալության» իմաս-
տը: Այստեղ մենք ունենք անկասկած տրոցկիստների ե
կիսատրոցկիստների ուղղակի կամ անուղղակի փորձը՝
իրենց աղդեցությունն ունենալու մեր կուսակցության
պատմության ուսումնասիրության վրա, նրանց փորձը՝
իրենց աղդեցությունն ունենալու մեր կուսակցության
ե կոմյերիտական յերիտասարդության դաստիարակու-
թյան վրա: Դրանում ե այս՝ ձևով խորամանկ, բայց
եյուլթյամբ կոպիտ ամբողջ պատմական մեխանիկայի
քաղաքական իմաստը: Այստեղ ե հարցի առանդոր:

Տրոցկին մեր յերկրից դուրս ե գտնվում: Այստեղ,
մեզ մոտ, Խորհրդային յերկրում, մեր յերկրի բանվոր
դասակարգի կողմից պատաստոված, դեն չպարտված,
ցեխտոված Տրոցկու դրոշը չի կարող հրապուրել ե իր
կողմը դարձել փոշի փոքի: Մասսաներին պետք ե մոտե-
նալ ուրիշ կողմից, կամայուհ, «լեզալ» մեթոդներով,
ուրիշ ճանապարհներով: Պետք ե մոտենալ կուսակցու-
թյան պատմության, բանվորական շարժման պատմու-
թյան ֆրոնտից, ողտադործելով լյուքսեմբուրգականու-
թյան դրոշակը ե ամեն մի այլ դիմակ:

Ինչպես են դատում տրոցկիզմի դրոշակակիրներն
այդ անեկա: «Դե ի՞նչ արած, դուք՝ բառակիրներ,
դուք՝ ցեղիստներդ, զբաղված եք Մաքսիստգորանի,
Դենպրոտորոյի, նոր Մոսկվայի, Կոլենցկոստորոյի,

Բոքրիկի շինարարությամբ, դուք զբաղված եք պլանով
ու տրակտորներով, ձեզ անհանդատացնում ե կարտոֆի-
լը, ամուխը ե այլն, — զնացե՛ք ե զբաղվեցե՛ք այդ գոր-
ծով, իսկ մենք կզբաղվենք պատմությամբ, մենք կնա-
խապատրաստենք հեուհետե, մենք կամացուկ կսողոս-
կենք լյութուլի պես, իսկ այնտեղ, ուր խորամանկու-
թյունը չի ոգնի, հիմարություն կձեռացնենք, կողա-
գործենք միջանի բայլչեիկների փտած լիբերալիզմը,
բայց կփորձենք միշտ վերցնել, հուպ կտանք յերիտա-
սարդության դաստիարակության կողմը, նկատի ունե-
նալով, համաձայն մեր սնանկացած առաջնորդի ցուց-
մունքի, «հեռավոր նշանոցը»:

Ահա թե ինչու ընկ. Ստալինը վճռականորեն րե-
զծեց պատմության բոլոր ե ամեն տեսակի Փալսիֆի-
կատորների, այդ թվում նաև տրոցկիստական Փալսի-
ֆիկատորների նկատմամբ փտած լիբերալիզմ հայտնա-
բերելու վտանգը:

Հարկավոր ե խորասուզվել փաստերի մեջ: Սլուց-
կին, տեսնո՞ւմ եք, կուսակցության թեկնածու 1930
թվից, նախկին մենչևեի, հնարավորություն ե ստա-
նում լենինիղմը ցեխտել ե Լենինին բամբասել մեր
«Պրոլետարական Ռեվոլյուցիա» բայլչեիկյան Ժուր-
նալի եջերից. նրա առաջ բացված են նաև «Историк —
марксист»-ի եջերը:

Մի այլ «պատմաբան» — Ալտեր, կուսակցությունից
վտարված տրոցկիստ, հնաքավորություն ե ոտանոտ
յելուլթ ունենալ կոմակադեմիալում ե, յերեակայե-
ցեք, վո՞ր րտեղ... Մարքսիստ-պատմաբանների ընկերու-
թյան ֆրակցիայում, ընկ. Ստալինի հոգիվածի ըննարկ-
ման ժամանակ: Իսկ նրան քաղաքալարությամբ, յերե-
մալի նման, պատասխանում են — «ընկ. Ալտերը, տես-
նո՞ւմ եք, ճիշտ չե, նա, տեսնո՞ւմ եք, պաշտպանում ե
տրոցկիստական մաքսանենդությունը, նա փոքր ինչ
սխալվում ե, խեղաթյուրելով փաստերը»: Բայց քալա-
կան ե աչքի անցկացնել այս մարդու պատմությունը,
իմանալու համար, փոր նա մաքսանենդ չե, այլ բոտ
եյուլթյան ամենաիտեկական տրոցկիստական մաքսանենդ
ապրանք: (Միծաղ, ծափահարություններ):

Կուսակցութիւնից վտարված արոցկիստը կոմ-
Ֆրակցիայում ամբիոն ստանալով՝ հանդես ե գալիս
պաշտպանելու Լյուքսեմբուրգականութիւնը և հայտա-
բարում եւ«Լյուքսեմբուրգականութիւնը միաձուլել և
բայլչեկիզմի հետ»։ Իսկ ամենի առաջ, 1927 թ., նա
գրում եր, վոր 1918 թ. «Լյուքսեմբուրգականութիւնը
բայլչեկիզմի վերածվեց»։ Այստեղ վերցնում ե Լյուք-
սեմբուրգականութիւն գրողակը։ Այդ գրողակը նրան,
տրոցկիստին, այժմ հարկավոր ե վորպէս դիմակ՝
քողարկվելու համար։

Յեւ վ յուրաքանչյուր բայլչեկիկ մոտ պետք ե իս-
կույն հարց ծագի, թե ինչո՞ւմն ե բանը։ Բանը նրա-
նումն ե, ընկերեկ՝ և նրանումն ե նաեւ այն նորը,
վոր մենք ունենք այսօր, — վոր տրոցկիստները, իսկա-
կան տրոցկիստները, ամոթխած, սպիտակող, կարմրող,
սեւացող՝ այդ բառի ուղղակի ու փոխարեքական իմաս-
տով՝ տրոցկիստները չեն կարող այժմ հանդես գալ
Տրոցկու խայտառակված, հակահեղափոխական դրոշ-
ներքո, վորը ներկայումս վերցրել են սրբութարական
գիկտատուրայի ամենակատաղի, ամենաչար թշնամիե-
րը։ Ուստի բացահայտ ե, վոր քողարկված տրոցկիստ-
ները վերցնում են մի նոր գրողակ, Լյուքսեմբուրգակա-
նութիւն գրողակը, գերմանական սոցիալ-դեմոկրատիա-
յի ձեռքով նահատակված Ռոզա Լյուքսեմբուրգի գրո-
չակը, վորպեսզի այն չարարիկն իրենց տրոցկիստական
նպատակների համար։

Ինչի՞ համար։ Նրա համար, վորպեսզի այդ ուրողի
տակ փորձեն նոր ձեռով դնել տրոցկիստական պատճոր-
մայի հարցերը, փորձեն նորից ունիլիդիայի յենթարկել
մարքսիզմ-լենինիզմի հիմունքները։ Նրանք ձգտում են
նոր պայմաններում նոր ձեռով դնել բայլչեկիզմի, նե-
րածման, վերաշինման, Ֆրակցիոնականութիւն և այլ
հարցերը։

Մենք հանդիպում ենք այնպիսի փաստերի, յերբ
ժարդիկ, վորոնք աշխատում են տրոցկիստական ան-
ցյալի հետ կապերը խզել, իրականում դեռևս չեն ա-
ղապել անցյալի բեռից։ Մարքսիստ-պատմաբանների

Ֆրակցիայում հանդես յեկավ ընկ. Ռադեկը, Ըստ նրա
ճառի դուրս ե գալիս, վոր Կոմիստերնն իր շարքերն ե
վերցրել այն ամենը, ինչ լավագույն ե բանվորական
չարժման մեջ, և վոր Կոմիստերնում չի կարելի մոռա-
ցութիւն տալ այն հոսանքներն ու վտակները, վորոնք
լենինիզմի բայլչեկիզմի կուսակցութիւն մեջ։ Ընկ. Ռա-
դեկը պետք ե վոր հասկանար, թե իրենից ի՞նչ ե ներ-
կայացնում «վտակները» այդ թեորիան։ Ձե՞ վոր դա
ըստ ելութիւն ոգոստոսյան բլոկի իդեան ե։ Այնտեղ
ևս կամենում ելին ստանձին վտակներ ունենալ, վոր-
պետքի հետ միացնելով դեռ դարձնեն, բայց դրանից
վոչինչ դուրս չեկավ. ինչպէս հայտնի յե, վտակները
հոսեցին զանազան ուղղութիւնք։ Տրոցկիզմը վատ
անոթ, ծակ անոթ դուրս յեկավ։ Թեև մեզ մոտ ներկա-
յումս վոռողումը դրված ե շատ բարձր հիմքերի վրա,
ու թեև մենք՝ մոսկովցիներս մտածում ենք Մոսկվա-
դեռը միացնել Վոլգայի հետ, բայց այնուամենայնիվ
քաղաքականութիւն բնագավառում այդպիսի վոռողումն
անկարելի յե։ Այստեղ վտակների թեորիայից, զանա-
զան վտակների մեխանիկական միացումից բան դուրս
չի գա։

Այո, դեպի բայլչեկիզմի կուսակցութիւնը յեկան
առանձին ձախ-սոցիալ-դեմոկրատական տարրեր — այդ
ճիշտ ե։ Բայց նրանք յեկան այն ժամանակ, յերբ բայլ-
չեկիզմը Լախնախեց նրանց նախապաշարումները, հող-
թեց նրանց, փշրեց նրանց անճիշտ դիրքավորումները։
Իսկ ընկ. Ռադեկը, խոսելով Կոմիստերնի մասին, մո-
ռացավ 21 պայմանները։ Իսկ մի՞թե 21 պայմանները
չկիրառվեցին մի՞թե նրանք պայքարի դեմ չեղան ընդ-
դեմ այնպիսի տարրերի, վորոնք փորձում ելին դեռ-
ևս պահպանել իրենց առանձին վտակներն ու սկզբունք-
ները։ Կարելի՞ յե արդյոք խոսել այստեղ միաձուլման
ու միացման մասին։ Պարզ բան ե, վոր չի կարելի։
Ընկ. Ռադեկը պետք ե հիշի, վոր վտակների թեորիան
բազա յե ստեղծում խառնվորումների աղատութիւն հա-
մար, Ֆրակցիոնականութիւն աղատութիւն համար։ Յե-
թե հաշի յենք առնում «վտակները», ապա պետք ե

նրանց հնարավորութիւն տալ ունենալու նաեւ իրենց «հոսանքիկները» :

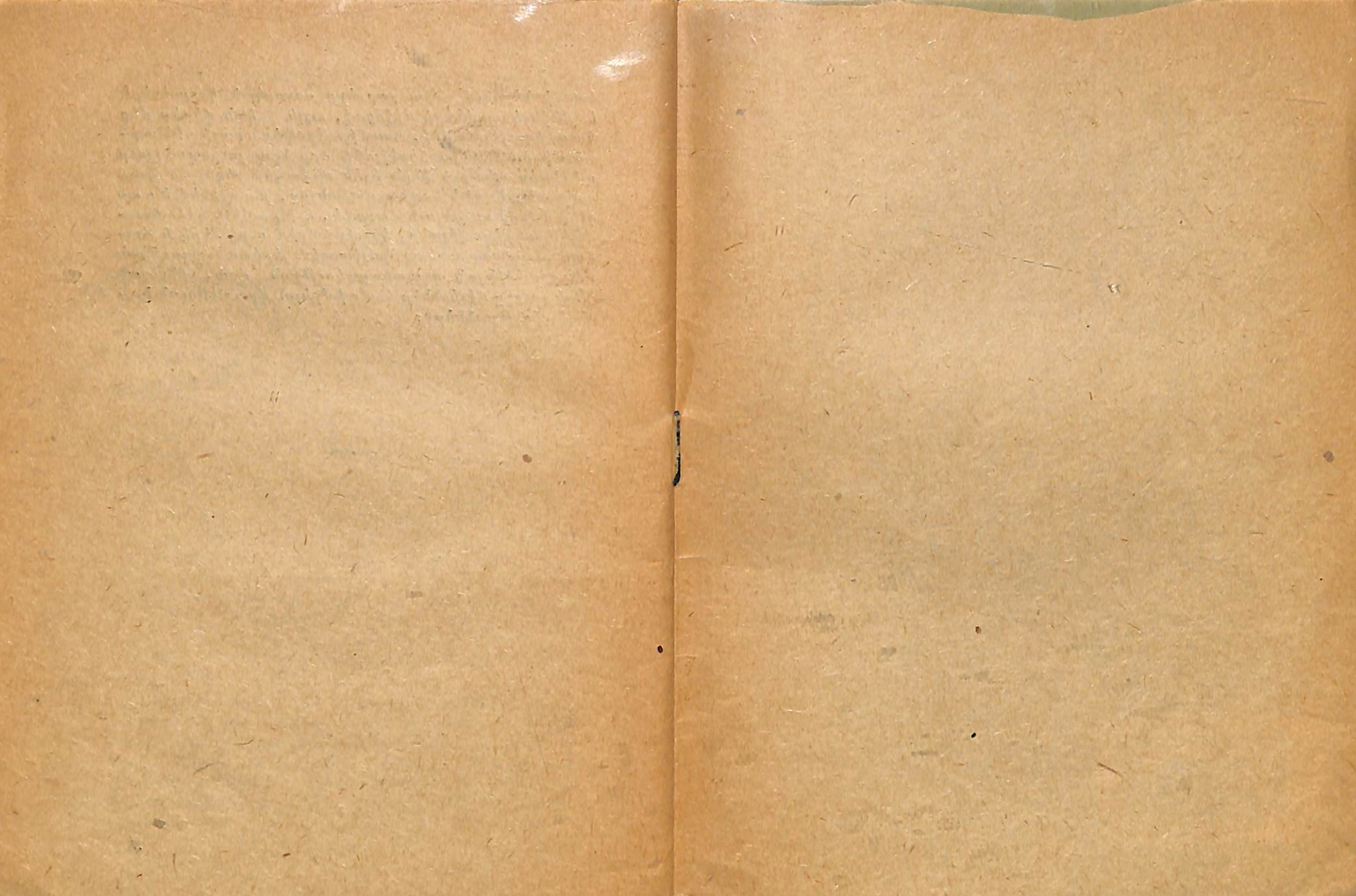
Վոյ՛չ, ընկերներ՛ր, մեր կուսակցութիւնը սղոտոր վտակների հավաքածու չէ, այլ աշխարհի հզոր ու միաձուլ հեղեղ, վորը չեն կարող կանգնեցնել վոչ մի վտակներ, վորովհետեւ նա ունի բոլոր հնարավորութիւնները՝ փշրելու իր ճանապարհին ընկած բոլոր խոչընդոտները : (Բուռն ծափահարութիւններ) :

Մեր կուսակցութիւնն այժմ առավել՝ քան յերեւել, համախմբված է իր լինիլյան ԿԿ-ի շուրջը, նա միասնական է սրբոլեւտարական գիկտատուրայի ամրացման, սոցիալիստական հեղափոխութիւնն նվաճումների ամրացման համար մղվող պայքարում : Յեւ վ յեթե մեր մեր կուսակցութիւնն Կենտրոնական Կոմիտեն այժմ հըսկայական բարձրութիւն վրա յե դտնվում, յեթե նա բացառիկ հեղինակութիւնն է վայելում բանվորական և կոլտնտեսական մասսաների մոտ, յեթե մեր ղեկավարը, մեր կուսակցութիւնն առաջնորդ ընկ. Ստալինը (բուռն ծափահարութիւններ) վայելում է կուսակցութիւնն, կոմյերիտմիութիւնն, բանվոր դասակարգի ու կոլտնտեսականների ճշգրտ մեծամասնութիւնն անհակառակ աջակցութիւնն ու սերը, ապա մենք դրա համար պարտական ենք այն բանին, վոր մեր բայլչեիկյան ԿԿ-ը անդուլ, քայլ առ քայլ ու անխնա բոլոր բնադավառներում բաց արավ մեր կուսակցութիւնն գլխավոր գիծը խեղաթյուրելու, նրան «վտակների» ու «վտակիկների» վերածելու ամեն տեսակ փորձերը, մեր չինարարութիւնն հիմնական ճանապարհից —մեր յերկրում և արտոջ աշխարհում սոցիալիզմի հաղթանակման ճանապարհից խոտորվելու ամեն տեսակ փորձերը : (Բուռն ծափահարութիւններ) :

Ընկերներ՛ր, մեր չինարարութիւնն մեզ մենք դժվարութիւններ չատ ունենք, պայքարը դեռ չի վերջացած : Դասակարգային պայքարը շարունակվում է յերկրում, այդ պայքարը կա դյուղի ու քաղաքի դանդաղ անկումներում : Բուրժուական և մանր-բուրժուական ազգեցութիւնների փորձեր կան վոչ միայն բանվոր դասա-

կարգի ներսում՝ նրա շարքերը սողոսկած կուլակների և յենթակուլակների միջոցով, այլև կան դեռևս մեր կուսակցութիւնն մեզ : Կարմիր Պրոֆեսուրայի Ինստիտուտի տասնամյա հոբելյանի որը նրա յուրաքանչյուր ունեկողի պետք է ինքն իրեն ասի—յես յեղել եմ կուսակցութիւնն դժի համար մարտնչող, յես կլինեմ ե՛լ ավելի ամուր ու կայուն մարտիկ, և ե՛լ ավելի կմիաճուլվեմ կուսակցութիւնն, կհամախմբեմ ուրիշների և համառ ու հաստատակամ կաշխատեմ յերիտասարդութիւնն մարքս-լենինյան դաստիարակութիւնն վաղեմի յերիտասարդների ԿԿ-ի շուրջը միլիոններ համախմբելու փահարութիւններ) :





ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0182057

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՊ. (1¹/₄ ռ.)



**ЗА БОЛЬШЕВИСТСКОЕ ИЗУЧЕНИЕ
ИСТОРИИ ПАРТИИ**
(Речь Л. М. Кагановича)

Госиздат ССР Армении
Эривань—1932